

Stortingsmelding for «Bærekraftige byer og sterke distrikter» - innspill til KMD

Kommunal og moderniseringsdepartementet arbeider med en stortingsmelding for «Bærekraftige byer og sterke distrikter». Den vil bli lagt fram for stortinget tidlig i 2017. Meldingen vil ikke bli lagt ut til høring. Det gis derimot mulighet til tidlig innspill i prosessen.

Departementet har laget et [diskusjonsnotat](#) som løfter fram relevante spørsmål og problematiserer kunnskapen man har om temaene. Det påpekes at en bærekraftig utvikling krever at byene og distriktene ses i sammenheng. Utfordringen er å styrke den økonomiske utviklingen, levekårene og attraktiviteten for innbyggere, næringsdrivende og besøkende, samtidig som klimagassutslippene og arealforbruket reduseres.

Frist for innspill til arbeidet er satt til september 2016, men departementet oppfordrer alle til å bidra så tidlig som mulig. Departementet har opprettet et [nettsted for innspill](#).

Departementet ønsker innspill til meldingen spesielt på følgende tema: Vekstkraftige bo- og arbeidsmarkeder i hele landet, nye forutsetninger for distriktpolitikken, samordnede løsninger og attraktive bymiljø. I tillegg ønsker departementet innspill på særlige utfordringer i hovedstadsregionen. Nedenfor listes opp spørsmålene under de enkelte tema med forslag til våre innspill.

Tema 1: Vekstkraftige bo- og arbeidsmarkeder i hele landet

Spørsmål: Hvordan kan stat, kommuner og fylkeskommuner legge til rette for et konkurransedyktig næringsliv og tilgang på kompetent arbeidskraft i lokale arbeidsmarkeder med ulike utfordringer?

Styrket kopling mellom næringsmiljøene og utdanningsmiljøene og desentraliserte utdanningstilbud
Nøkkelen til tilgang på kompetent arbeidskraft ligger i en styrket kopling mellom næringsmiljøene og utdanningsmiljøene regionalt. På fylkeskommunalt nivå har vi et regionalt partnerskap bestående av aktører fra høyere utdanning og næringsliv i eget fylke, og har gjennom våre nettverk både god oversikt over relevante næringsmiljø i eget fylke/region, og over kompetansebehov i næringslivet regionalt.

Som skoleeier, med ansvar for de videregående skolene, har fylkeskommunen dialog med næringslivet om behovet for endringer i innhold og tilbud i den videregående skolen. Det tilstrebes en tilbudsstruktur i videregående opplæring som gir ungdom nødvendig kompetanse innenfor lokale arbeidsmarkeder. Fagskoletilbudet i fylket videreutvikles også med tanke på kompetansebehov i lokale arbeidsmarkeder. I tillegg må de være tilpasset det lokale ressursgrunnlaget.

Dagens situasjon med det store omfanget av flyktninger og asylsøkere kan også gi betydelige bidrag til å dekke arbeidslivets behov for kompetanse. I denne gruppen finnes det personer med aktuell kompetanse som med riktig tilrettelegging kan tre inn i arbeidsmarkedet på relativt kort sikt. God språk- og fagopplæring er nødvendig for å sikre at denne gruppen blir en viktig ressurs for det norske arbeidslivet.

Det må finnes regionalt handlingsrom for å tilpasse virkemidlene

Ulik næringsstruktur og dermed ulike behov krever et regionalt handlingsrom som gir mulighet for å tilpasse virkemidlene. Dette kan illustreres med et eksempel fra Trøndelag, der vi i regionen har flere komplette verdikjeder, bl.a. innen jord, skog og havbruk der regionen har hånd om hele verdikjeden, fra produksjon av råvarer, produksjon av innsatsfaktorer, de nasjonale FoU-miljøene i Trondheim, foredlingsindustri og fram til salg til forbruker. Dersom vi skal lykkes med å omsette råvarene og naturressursene til økonomisk og sosial utvikling, er samspillet mellom alle disse elementene i verdikjeden avgjørende. Som eksempler trenger havbruksnæringa på Vikna og Hitra de nasjonale forsknings- og kunnskapsmiljøene i Trondheim for å kunne utvikle seg videre. Forskningsmiljøene trenger samtidig et regionalt næringsliv som sitt «laboratorium» å kunne forske på, og utdanne mennesker til. Slik representerer Trondheim og regionen elementer i verdikjeden som er gjensidig avhengige av hverandre. Med bakgrunn i et verdikjedeperspektiv er dermed balansert utvikling ikke bare en regional utviklingsstrategi for Trøndelag, men en sentral og grunnleggende næringsstrategi.

Kontakten med FoU-miljøene er viktig. Universitet og høyskoler må i større grad premieres for samarbeid med lokalt næringsliv. I dag har FoU-miljøene få eller ingen insentiver for slik aktivitet.

Spørsmål: Hva kan gjøres for at boligmarkedet skal fungere bedre, i byene og i distriktene?

Oppdaterte arealplaner er sentralt for flere formål

Det er viktig med oppdaterte arealplaner både på regionnivå og på kommunenivå. Dette kan medvirke til raskere planprosesser, og kortere veg fra plan til handling. Tilgang til næringsareal, særlig store, er sentralt for næringslivet (Jf. forrige spørsmål). Utfordringen kan løses gjennom interkommunalt planarbeid eller regional plan for arealbruk.

Langsiktige planer for infrastruktur er sentralt. Vi må ha klare fellesstrategier, og ikke enkeltaktører som styrer i hver sin retning. Avklarte rammebetingelser og oppdatert infrastruktur, som veg, jernbane, breiband etc. må være på plass.

Overordna planer som er godt forankret blant aktørene vil være helt sentralt. Vi må ha godt samarbeid mellom statlige og regionale aktører, særlig på planer og temaområder som går på tvers av kommunegrensene.

Kommunal boligpolitikk

Bolig og boforhold er grunnleggende for hvordan vi lever våre liv. De fleste bor godt, og boligstandarden er relativt høy sett i en stor sammenheng, likevel utgjør bolig og fordeling av bolig som velferdsgode en sentral faktor i sosial fordeling av helse. En god bolig er en viktig forutsetning for integrering og deltakelse i samfunnet, dette gjelder alle borgere, ikke minst innvandrere. For ungdom kan boligproblemer føre til eller forsterke andre problemer knyttet til skole, rus, psykisk helse eller annet. God kommunal boligpolitikk gir innsparing i sosialbudsjettet, og varige løsninger som å eie framfor å leie, reduserer behovet for dyre midlertidige tiltak.

Boligpolitiske utfordringer i distriktet

Boligpolitikken har i mange år hatt et sterkt sosialt fokus. Utfordringen i mange distriktskommuner er imidlertid at det ordinære boligmarkedet ikke fungerer tilfredsstillende. Det er behov for å sette denne problemstillingen tydeligere på dagsorden, og å innrette Husbankens virkemidler bedre mot denne boligpolitiske utfordringen. Spesielt er utleieboliger etterspurt, både til unge, innvandrere og som gjennomgangsbolig. Muligheten for å kunne tilby en attraktiv utleiebolig vil hjelpe på ved rekruttering av arbeidskraft både for lokalt næringsliv og i kommunale stillinger.

Stedsutvikling

Byen skal romme et mangfold av handel, kultur, næring, aktivitet og underholdning. Lokalisering av slike funksjoner i sentrum er viktig. Riktig lokalisering vil gjøre byen attraktivt og funksjonene kan være til gjensidig nytte. Gang- og sykkelveinettet må videreutvikles slik at det fremmer tilgjengelighet, miljøvennlig transport og folkehelse.

Også i mindre lokalsamfunn er det et mål at lokale funksjoner skal være tilgjengelig til fots eller sykkel for så mange som mulig. Det må legges til rette for god funksjonalitet for gang- og sykkeltrafikk internt i kommune- og bygdesenter, samt legges vekt på å knytte sammen kommune – og bygdesenter med gang- og sykkelveg. Det er behov for et større spekter av boligtyper og det er typisk mangel på leiligheter, rekkehus, kort sagt mindre boenheter med korte avstander til service og handel. Stedsutvikling og attraktivitet er viktig for bolyst. Attraktive bygdesenter øker verdi på bygningsmassen.

Tema 2: Distriktpolitikk under nye forutsetninger

Spørsmål: Hvordan kan den lokale verdiskapingen styrkes?

Koble kunnskapsmiljø og lokalt næringsliv

For å bidra til verdiskaping i lokalt næringsliv er det viktig å bidra til innovasjon. Aktuelle virkemidler for å bidra til dette er næringshager og en god kobling til relevante universitet- og høgskolemiljø. Universitet og høgskoler må gis et tydelig regionalt ansvar, med tilhørende insentiver og finansiering som støtter opp under regionale behov. Også det videregående opplæringstilbudet må tilpasses og utvikles i samarbeid med regionens nærings- og arbeidsliv.

Virkemidler

Aktuelle virkemidler må være fleksible og kunne koordineres regionalt, spisset mot prioriterte innsatsområder. Det er behov for bevissthet om betydningen av både på den «store» og den «lille» distriktpolitikken. Erfaringer fra regionale satsinger innen FoU (VRI og regionale forskningsfond) viser at dette har vært en effektiv måte å mobilisere nye aktører til FoU. Stikkord her er lokale problemstillinger, mobilisering og nærhet til virkemidler og FoU-miljø.

Distriktenes natur- og kulturressurser må kunne tas i bruk

I Trøndelag ligger mye av næringspotensialet i de stedbundne naturressursene. Dersom naturressursenes næringspotensial skal kunne utnyttes fullt ut, må det bo folk der disse ressursene er lokalisert. Politikk som gjør det lønnsomt å bo i distriktet er god tilrettelegging for å få utnytta alle ressurser i området, som i jordbruk, skogbruk og marine næringer. Vi må opprettholde et lokalt eierskap til jord, skog og vannressurser som vil tilrettelegge for verdiskaping i distriktet.

Opplevelsesnæringer

Uberørt natur, levende kulturlandskap og kulturminner er viktige elementer i opplevelsesnæringer. Dette er næringer som er i vekst, og som det ligger godt til rette for å videreutvikle, spesielt i distriktene. Innenfor kulturnæringene er mange av aktørene mikrobedrifter, med varierende fokus på bedriftsutvikling og økonomi. Dette er utfordrende i arbeidet med å utvikle området som en økonomisk bærekraftig næring.

Matproduksjon

Verdikjeden i trøndersk landbruk omfatter alt fra produksjon av innsatsvarer og næringsmiddel-industri til forskning og forbruker. For å nå de ambisiøse målene som er satt, regionalt og nasjonalt, er det viktig å stimulere til innovasjon og verdiskaping, og ha god samhandling mellom forvaltninga, næringslivet og kunnskaps- og forskningsmiljø.

Sjømatproduksjon er en stor og viktig næring i kystområdene, og for utvikling av næringen er sikring av egnede arealer avgjørende. I tillegg er det en forutsetning for videre vekst at dagens problemer med lus og rømming blir løst.

Det må være god tilgang til digital infrastruktur

Tilgang til digital infrastruktur med tilstrekkelig kapasitet og stabilitet vurderes i dag som en naturlig del av samfunnets infrastruktur på lik linje med vann, energi og veg. I store deler av landet er det fortsatt behov for en satsing på utbygging av fiberbreiband for å sikre en ønsket positiv utvikling av eksisterende arbeidsplasser og å legge til rette for framtidens arbeidsplasser. Dette forutsetter offentlig finansiering der markedet ikke er stort nok.

Behovene innen samferdsel og transport må dekkes bedre

Det er behov for en bedre standard på infrastrukturen både på veg og jernbane. I tillegg er det behov for å modernisere togtilbudet og kystflåten (ferjer, hurtigbåter og nærskipfart). Samtidig må vi løse transportutfordringene i byområdene i et klimaperspektiv.

Befolkningsveksten i byene

Trondheim og de største byene vil ha størst befolkningsvekst, mens distriktene har nedgang i folketallet. Gode kommunikasjoner og reduserte reisetider kan bidra til at folk fortsatt kan bo i en viss avstand rundt byene. Dette vil også være god arealpolitikk i og med at byene opplever størst press på arealer.

Binde sammen felles bo- og arbeidsmarkeder

E6 og jernbane er utgjør de viktigste kommunikasjonsårene i og gjennom Trøndelag. For å binde sammen by og distrikt og utvikle bo- og arbeidmarkedsområder må det satses på utbygging av E6, utvikle Trønder- og Meråkerbanen med dobbeltspor og elektrifisering. Det er samtidig viktig å sikre påkobling til disse hovedårene fra bo- og arbeidsmarkeder som ligger i områdene utenfor, blant annet gjennom et ferjetilbud med god kapasitet og regularitet.

Utslippsreduksjon og klimatilpasning

Redusert utslippsreduksjon fra busser og biler i byene er viktig for å få til bedre byluft. Dette må gjøres sammen med at det sikres god framkommelighet for kollektiv, godstransport og vare-distribusjon i byområdene. Bymiljøavtaler er et godt virkemiddel for å forplikte stat, fylkeskommune og kommune i arbeidet mot et lavutslippssamfunn. Det må vurderes om bymiljøavtaler/bypakker også kan benyttes i de mindre byene. Båttransport har en betydelig andel av utslipp til luft og det er derfor viktig å legge et godt grunnlag for kjøp av ferjetjenester med null- eller lavutslippsteknologi. På klimatilpasning må det satses på å øke innsatsen til skredsikring og i planleggingen ha fokus på arealbruken i sjønære områder og områder med skredfare.

Varetransport/e-handel

Det må sikres en robust infrastruktur på veg, jernbane og sjø. For å sikre god flyt av gods mellom veg, sjø og bane må det satses på omlastingsterminaler mellom de ulike transportmidlene som godsterminaler for bane/veg og havneterminaler. I tillegg må det sikres god framkommelighet for godstransport og varedistribusjon i byområder.

Vedlikehold av eksisterende infrastruktur

Det må være et mål å ta igjen alt forfall på riksveg, fylkesveg og jernbane. Å vedlikeholde den allerede bygde infrastrukturen er av de viktigste virkemidlene for at folk fortsatt trygt kan bo i distriktene. Driftsrammen for vedlikeholdsmidler på infrastruktur må derfor økes.

Spørsmål: Er det områder hvor lovgivning eller nasjonal politikk er til hinder for en forsvarlig utnytting av ressursgrunnlaget i lokalsamfunnet?

Virkemidler

Den årvisse nedskjæringen av de regionale utviklingsmidlene over statsbudsjettet, samt regjeringens forutsetning om at fylkeskommunene skal prioritere bedriftsrettede tiltak er en klar begrensning på fylkeskommunens muligheter til å utnytte regionale fortrinn ut fra regionale prioriteringer. For å kunne fylle rollen som en regional utviklingsaktør er det en klar forutsetning at fylkeskommunen må ha tilstrekkelig ressurser til å kunne gjennomføre prioriterte tiltak basert på de regionale forutsetninger.

Økt regionalpolitisk innflytelse på samfunnsutviklingen

Planleggingen skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser. Fylkeskommunen må gis økt, helhetlig ansvar for samfunnsutviklingen i regionen. Ulike interesseavveininger bør skje gjennom politiske prosesser med vekt på lokalsamfunnets utviklingsbehov. Miljø-, landbruks- og arealforvaltningsoppgaver, inkludert reindrift, har stor betydning og konsekvenser for den regionale samfunnsutviklingen. Disse oppgavene bør være underlagt regionalpolitiske prioriteringer og beslutninger.

Dagens akvakulturforvaltning karakteriseres ved at svært mange aktører (både på statlig og regionalt nivå) deltar i forvaltning av dette området. Dette fører til fragmentert og til dels tidkrevende behandling av akvakultursaker. Ved å samle større deler av denne forvaltningen på regionalt nivå, vil den samlede forvaltningen framstå både tydeligere og mer effektiv.

Lokaliseringspolitikk som viktig faktor

Dagens lokaliseringspolitikk der store og viktige samfunnsaktører gjennomgår effektiviseringsprosesser og sammenslåinger får svært ofte som resultat at disse blir lokalisert i de største byene som likevel ofte vokser i egenskap av egen robusthet og vekstkraft. Ofte vil det også være slik at de større byene vil ha utfordringer med å ta imot all vekst. I et distriktspolitisk perspektiv kunne denne veksten fordeles på en bedre måte enn i dag. Vi mener derfor at statlig lokaliseringspolitikk som et distriktspolitisk virkemiddel må få økt vektlegging i den nasjonale politikken. Dette vil være et betydelig bidrag til en balansert utvikling i landet.

Bruk og vern av ressursgrunnlaget

Dagens vern av områder og arter legger visse begrensninger på distriktenes mulighetene for å utnytte ressursgrunnlaget. En differensiert bruk av arealer i nasjonalparkområdene f.eks. til turisme vil øke distriktenes muligheter for næringsutvikling. Gjeldende rovdyrpolitikk begrenser også muligheten for produksjon basert på utmarksbeite. Forholdet mellom beitedyr og store rovdyr kan synes uløselig. Dagens situasjon fører til at ressursene i rovdyrutsatte områder ikke utnyttes fullt ut. Her er det et behov for samordning av lover og regelverk på tvers av forvaltningsgrenser. En bærekraftig utvikling skal ta hensyn til både vern og bruk.

Spørsmål: Hvilke nasjonale interesser er det viktig å ivareta når det åpnes for økt utnytting og verdiskaping basert på lokale ressurser?

Avveining av ulike nasjonale interesser må skje gjennom lokal- og regionalpolitiske avveielser

Mange av distriktsnæringene er knyttet til naturressurser og kulturverdier. Ved en økt utnyttelse av naturressursene vil det ofte kunne oppstå konflikt mellom bruk og vern. Det er generelt viktig å ha god oversikt over ulike nasjonale og viktige regionale interesser for eksempel hensynet til biologisk mangfold. Det mangfoldet av arter, naturtyper og genetiske ressurser i Norge, er del av verdens felleskapital, og vi har derfor også internasjonale forpliktelser til å ta vare på den. Eksempler på dette kan være nasjonale laksefjorder og nasjonalparker, strandsonen, kulturminner og allemannsretten osv. Avveiningen mellom interessene må i større grad kunne skje på regionalt nivå.

Kommunene må gis handlingsrom til å utvikle en bærekraftig lokal forvaltning. Det er avgjørende for utvikling av distriktene at det skapes optimistiske holdninger i befolkningen mht. utviklingsmuligheter av disse naturressursene. Ulike styringsdokument som lovverk, forskrifter, rundskriv, statlige bestemmelser og retningslinjer må gi tydelige signaler om at det gis et handlingsrom for lokal- og regionalpolitiske avveininger slik at den kompetansen som ligger i regionale og lokale organer og folkevalgt skjønn, kan tilføre nasjonal politikk en stedlig merverdi.

Spørsmål: På hvilken måte kan distriktskommunenes arbeid med lokal samfunnsutvikling, herunder inkludering av arbeidsinnvandrere, næringsutvikling og bærekraftig ressursutnyttning, styrkes?

Kapasitet, kompetanse og samarbeid i samfunnsplanlegging

På oppdrag fra KS er det gjennomført en landsomfattende undersøkelse om plankompetanse og plankapasitet i kommunene. Undersøkelsen har avdekket at et flertall av kommunene mangler nødvendig kapasitet både når det gjelder areal- og samfunnsplanlegging.

Distriktskommunene må ha ressurser til aktivt og målrettet arbeid med lokal samfunnsutvikling. Samlet står kommunene ovenfor store rekrutteringsutfordringer. Kompetansen innen samfunnsplanlegging må sikres ved å sørge for at tilbud om kompetanseheving tilrettelegges på en måte som gjør den tilgjengelig over hele landet. Det samarbeides godt om mange interkommunale løsninger. Det ligger imidlertid et ubrukt potensiale for samhandling innenfor planleggingsområdet. Økt samarbeid knyttet til planstrategi, kommuneplanenes samfunnsdel og arealdel vil kunne gi nyttig erfaringsutveksling og nye perspektiver i arbeidet med lokal samfunnsutvikling.

Bruk innvandrernes kompetanse

Det må arbeides målrettet med inkludering og språkopplæring. Vi må ta i bruk tilflytternes ressurser, satse på kompetanseheving og økt samhandling mellom lokalt næringsliv og de aktuelle offentlige aktørene. Introduksjonsprogram kan innrettes mer faglig, tilpasset næringslivet og behovet i den enkelte kommune.

I integreringsarbeidet har forskning og ulike kartlegginger vist at de lokale kulturarenaer, spesielt folkebibliotek, er en viktig møteplass både for felles kunnskap og forståelse mellom de fastboende og innvandrere.

Felles kulturforståelse mellom fastboende og innvandrere kan utvikles gjennom ulike kulturarrangement for eksempel festivaler, kor og korps osv. Det å møtes på felles kulturarena vil kunne være innfallsporten for en vellykket integrering innenfor andre samfunnsområder.

Lokal utviklingskraft må utløses og tas i bruk

Lokal utviklingskraft utløses ved å ta i bruk initiativ fra innbyggere, virksomheter, entreprenører, ildsjeler og frivillige i utviklingsarbeidet. Når mange aktører lokalt drar lasset sammen er det lettere å videreutvikle eksisterende steds kvaliteter og skape nye. Ildsjeler og folk med engasjement kan utgjøre en forskjell for utvikling av mindre steder. I dette arbeidet vil kommunene ha en viktig rolle for å stimulere og støtte opp om lokalt utviklingsarbeid.

Det å kunne legge til rette for lokalt engasjement og frivillighet vil være spesielt viktig i kommuner med innvandring av nye landsmenn. Deltakelse og inkludering i frivilligheten, kultur og idrett vil være en viktig faktor for om integreringsarbeidet skal lykkes.

Tema 3: Samordnede løsninger og attraktive bymiljø

Spørsmål: På hvilke områder er det spesielt behov for å sikre bedre samordning mellom sektorer og ulike lover og regelverk?

Samfunnet blir stadig mer komplekst, de fleste sektorer blir berørt av flerfaglige/ tverrfaglige tema. I samfunnsplanleggingen har såkalte «gjennomgående tema» fått stadig større plass, klima og folkehelse er de mest sentrale.

Samordning og samhandling mellom planarbeid og folkehelsearbeid

Folkehelse og folkehelsearbeid bør være en naturlig del av en stortingsmelding om «bærekraftige byer og sterke distrikter». Et samfunn som fremmer innbyggernes helse og trivsel er hovedmålet. Folkehelsearbeidet er et tverrsektorielt ansvar, og det er behov for å sikre folkehelse en sentral plass i alle deler av samfunnsplanleggingen. Den sosiale bærekraftdimensjonen må vektlegges i like stor grad som den økonomiske og miljømessige dimensjonen for å unngå sosial ulikhet.

Kulturperspektivet – distriktene må gis økt utviklingskraft

Det finnes et spekter av støtteordninger på regionalt og statlig nivå som eies av ulike aktører. Det kan være mye å hente på å samordne disse ordningene, og legge forvaltninga så nære brukerne som mulig. En betydelig desentralisering av de statlige ordningene vil legge til rette for en kraftfull kulturpolitikk basert på regionale fortrinn og behov.

Spørsmål: På hvilke områder er det behov for å utvikle et bedre og mer forpliktende samarbeid mellom forvaltningsnivåene for å sikre gjennomføringen av vedtatte planer samtidig som lokaldemokratiets handlingsrom og innflytelse styrkes?

Styrking av regional plan som regionalpolitisk styringsredskap

Regional plan må styrkes som styringsverktøy i forhold til ulike statlige plangrep. Det regionale nivået må ha et sterkt strategisk redskap for å kunne oppfylle sin rolle som regionalpolitisk planmyndighet også i forhold til store samfunnstiltak og -investeringer. I dag er det slik at vedtatt regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen. Samtidig kan det gjennomføres ulike statlige plangrep og vedtak som svekker regional plan som helhetlig styringsverktøy. Det bør vurderes hvordan regionale planer kan styrkes som samordningsredskap også for statlige prioriteringer i en region.

Når det gjelder større utbygginger, ikke minst innen samferdsel, er det viktig å bruke plansystemet slik at både nasjonale, regionale og lokale behov ivaretas samtidig. Det er behov for styrking av det

regionale nivået og regional plan for å ivareta denne intensjonen på en bedre måte. Styrkingen bør blant annet medføre større forpliktelser både i stat og kommune til å samhandle gjennom regional plan.

Styring av institusjonene

Mange av de viktigste kulturinstitusjonene har en finansieringsmodell der både stat, fylkeskommune og kommune deltar. Større tydelighet i tildelingsdialogen vil styrke samspillet mellom offentlige, frivillige og private kulturaktører. Vi har behov for å styrke dette samspillet slik at effekten av den offentlige innsatsen på kulturinstitusjonene i sterkere grad også virker i distriktene, utenfor deres egen lokasjon.

Spørsmål: Hvordan kan stat, kommune og fylkeskommune bidra til at en attraktiv og velfungerende by i større grad skaper ringvirkninger og bærekraftig vekst i sitt funksjonelle omland?

Gjensidig avhengighet mellom by og distrikt

Det er viktig å erkjenne den gjensidige avhengigheten mellom storbyer, småbyer og distriktene. Det er samhandlingen som må sikre en bærekraftig og balansert utvikling i regionene. De fleste naturressursene finnes i distriktene. For å kunne dra nytte av dette må det bo folk der ressursene er. Slik kan regionen tilby et bredt spekter av utfordringer og muligheter til spesialiserte næringsaktører og til FoU miljø. God kobling mellom FoU-kompetansen og aktører i distriktet, legger forutsetningene til rette for at regionene kan håndtere og videreutvikle hele næringskjeder. Forutsetningen er at aktørene, både innenfor offentlig sektor, næringsliv og det sivile samfunn samspiller godt, og har vilje og evne til å utnytte hverandres styrker og muligheter.

Vekstkraften i storbyen må brukes av småbyene

En bevisst styrking av små og mellomstore byer som regionale tyngdepunkt, vil kunne avlaste storbyveksten. De fleste av de mindre byene har god kapasitet til å ta imot mer vekst. I små komplette bysamfunn vil flertallet ha korte avstander til arbeid, tjenester og rekreasjon.

For at flere skal velge å bo i små og mellomstore byer må disse være konkurransedyktige som bosted. Byer av denne størrelsen må være attraktive nok til å oppleves som et reelt alternativ til storbyene. I områder med godt arbeidsmarked og valgmuligheter innen boligmarkedet blir *stedskvaliteter* en viktig faktor for bostedsvalg. I lys av at stadig flere har urbane bostedspreferanser, vil det være fornuftig å rendyrke en "byprofil" for disse byene basert på det kompakte og miljøvennlige.

Spørsmål: Hvordan kan staten bli en bedre samarbeidspartner for byene og bidra til å forsterke deres tiltak for å få klimautslippene ned, bokvaliteten opp og nytt liv i sentrum?

Helhetlige bymiljøavtaler også for mindre byer

På samferdselsområdet er det behov for et mer forpliktende samarbeid og virkemidler hvor vegprosjekter, kollektivtransport, arealplanlegging og satsing på gåing og sykling ses i sammenheng med restriktive virkemidler. Det er nå inngått egen bymiljøavtale for Trondheim (innenfor Trondheim kommune), men det må også vurderes helhetlige bymiljøavtaler for mindre byer (<20000 innbyggere). På strekningen Trondheim – Steinkjer er det flere stasjonsbyer som må sikres knutepunktsutvikling og effektiv arealbruk rundt knutepunktene for å bygge opp om toget som en viktig framtidig bærebjelke i et trøndersk kollektivtilbud. Fylkeskommunen må på sin side, både som

vegeier og ansvar for kollektivtrafikk, sikre gode tilbud som svarer ut behovene også for innfart til knutepunktene og gjennom strategien med økte rammetilskudd for samferdselsformål.

Vi må sikre en effektiv og miljøvennlig persontransport

For å sikre en effektiv og miljøvennlig persontransport i Trøndelag er det viktig å bygge bo- og arbeidsmarked ut fra Trondheim langs kollektivlinjene på Trønderbanen, E6 og E39. Trondheim må videreutvikles gjennom bymiljøavtaler, men også de mindre byene må utvikles gjennom bypakker. I distriktene kan transport effektiviseres gjennom samordning av offentlig transport. Videre må det arbeides for overgangen til null- eller lavutslippsteknologi på ferjer og hurtigbåter, samt elektrifisering av Trønderbanen.